

Zápis z obhajoby disertační práce

Studentka: Mgr. Helena Sadílková
Datum narození: 29. 9. 1977
ID studia: 44363538
Studijní program: Historické vědy
Studijní obor: Dějiny a kultury zemí Asie a Afriky
Název práce: „Poválečná historie Romů v Československu ve vzpomínkách pamětníků: Možnosti rekonstrukce poválečné migrace vybrané skupiny Romů ze Slovenska do českých zemí“
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: PhDr. Mgr. Jan Červenka, Ph.D.
Oponenti: prof. PaedDr. Miroslav Vaněk, Ph.D.
prof. PhDr. Nina Pavelčíková, CSc.
Datum obhajoby: 30. 6. 2016
Místo obhajoby: UK FF v Praze, Celetná 20, 116 38 Praha 1, místnost č. 238
Termín: řádný
Předseda komise: doc. PhDr. Pavel Sládek, Ph.D.

9:05

Mgr. Sadílková představila krátce svoji disertační práci. Členům komise rozdala obsah, aby byla zřejmá její struktura. Nejprve shrnula odborná východiska – akademický zájem o migraci Romů, kteří migrovali ze Slovenska do Čech i těch, kteří zůstali na Slovensku. V centru práce je případová studie z Brzotína – jedna z prvních migrací – v roce 1946 do Brna, kde se usazovali v roce 1949. Sleduje jak tranzit, tak usazování, cca 1920 až 1970. Pracuje s orálně narativním materiálem. Výpovědi kombinuje s písemnými prameny z centrálních a regionálních pramenů. Studii kontextualizuje s ohledem na poválečný výzkum Romů v Československu. Přínos práce vidí v důsledné kombinaci dvou typů pramenů a pak v rovině syntetické. Vysvětluje způsob práce se sekundární literaturou, kterou podrobně reflektuje ve své disertaci, zejména absenci orální historie ve starších pracích a její prosazování na různých pracovištích v ČR. Chápe svoji práci v kontextu širšího „revizionismu“ v metodologii studia moderních československých dějin (dr. Spurný). Mgr. Sadílková upozorňuje na obtíže s dobovými prameny, jež často vycházejí od decizních nebo dokonce represivních orgánů a neodrážejí „normalitu“, pouze střet. Konfrontace vzájemných pohledů, jež bere vážně pohled Romů samotných, považuje za přínos své práce. Starší práce tendenčně prezentují Romy jako pasivní oběti politiky socialistického Československa a nebraly vážně jednotlivé aktéry negociace o Romech. I ze studie dr. Spurného vycházejí Romové jako objekty politiky. Možnost Romů vystoupit z role pasivních objektů tato studie pomíjí a právě tento aspekt na základě regionálních zdrojů i orální historie předložená práce tematizuje.

9:21

Dr. Červenka krátce představil kandidátku. Vyučuje romské dějiny, romštinu, účastní se sociokulturních projektů. Práce prošla hlubším vývojem. Školitel oceňuje, že doktorandka se jako první zamyslela nad způsobem badatelské tematizace a uvažování o Romech. Oceňuje kombinaci písemných a orálních pramenů – jsou pojednány stejnoměrně, není to tak, že by jeden nebo druhý pouze něco doplňoval.

9:25

Doc. Sládek shrnul posudek nepřítomného oponenta prof. Vaňka. Posudek v tištěné podobě je k dispozici v několika kopiích všem členům, komise.

9:28

Doc. Pavelčíková vysvětluje své vlastní východisko historičky. Vyjadřuje se i ke komentáři prof. Vaňka a domnívá se, že problematika specifika aplikace orální historie na Romy je natolik bohatá a zásadní, že by vlastně byla tématem na jinou práci.

Krátce vybírá ze svého posudku to zásadní, nejprve klady a nakonec vznesl dotazy. Požadavky na disertace se na různých univerzitách liší, v Ostravě je povinností vyjádřit se k zahraniční literatuře. Mgr. Sadílková toto nečiní, avšak je to oprávněné, protože téma je specificky české a zahraniční literatura je vlastně nepoužitelná. Přesto mohla alespoň krátce shrnout. A není to tak, že by se zahraniční literaturou nepracovala vůbec. Jádrem práce je 4. kapitola, obsahující originální výzkum v Brně a na Moravě. Doc. Pavelčíková oceňuje vynikající nadhled a schopnost zvážit přínos existujících prací. Očekává, že metodologie orálně-historických postupů budou předmětem debaty při obhajobě. Nesmírně oceňuje propojení orálních vzpomínek pamětníků s archivními prameny. Autorka popisuje, jak podklady pro komparaci nalézala. Problémem mikrohistorie je, že každá případová studie je specifická a možnosti, jak pojímat starší historii vztahů majority k romským osadám je celá řada. Aby se mikrohistorické studie daly zobecnit, muselo by jich být spíše vysoké množství. Nakonec vyzvedla komplikovanost práce s daným archivním materiálem z důvodu okolností jeho vzniku. Sama na tyto obtíže při vlastním výzkumu narážela. Práci jednoznačně doporučuje k obhajobě.

9:40

Oponentka klade dotazy:

Problém označování etnika. Nedostatečně vydiskutované termíny pro označování Romů a jejich kultury/kultur.

Oponentce vadí termín ne-Rom, je to nešikovný neologismus. Raději makrosocieta – majoritní společnost. Proč je romisté nepoužívají?

Chybí výklad některých pojmů – co je migrace? Co je kočování? Co je migrace vynucená?

9:45

Doktorandka reagovala na podněty obou oponentských posudků. V práci používala rozhovory, nahrané v rámci kolektivního výzkumu 2010-2011. Z tohoto výzkumu byla publikována výzkumná zpráva, jež tyto problémy detailně pojednává a disertace na tuto zprávu odkazuje. Připouští, že by ovšem disertace mohla být v tomto ohledu podrobnější. Na romistice se s nahrávkami pamětníků pracuje rutinně.

9:47

Tuto skutečnost potvrzuje i školitel.

9:47

Doktorandka zmiňuje, že rozhovory byly vedeny v romštině – výzkumnice umí romsky a může tak nabídnout volbu kódu – pamětník může v romštině komunikovat, pokud je to pro ně příjemnější – získání důvěry, i když pamětník umí výborně česky.

9:49

Terminologie: doktorandka používá termín Rom a romský, jak je uzuárně zvykem. Debaty v historiografii o možnostech a omezeních přenesení do staršího období si je vědoma (15.–18. století – anachronický přenos termínu Rom namísto Cikán). Ve shodě s odb. literaturou používá termíny podle skutečnosti, někdy dává do uvozovek. Rezumuje odbornou debatu v oblasti etnologie o správnosti termínu Rom atd. Vysvětluje etymologii slova Rom a upozorňuje na různé nuance a zažité omyly. Pro pojednávané období s použitím slova Rom nevidí problém, i z toho důvodu, že sami Romové tento termín chápou jako normální, na rozdíl od Cikán. Nerom je v souladu s Ústavem pro jazyk český, reflektuje emickou perspektivu. Jeho estetické hodnocení je spíše subjektivní. Výborně vysvětluje, proč termín Nerom praktický a správný.

9:56

Doc. Sládek poukazuje na paralely s judaistikou – Nežid, nežidovský se rovněž používá, vyjadřuje emický pohled na vztahování se zkoumané skupiny k vnějšímu světu (polarita „my“ – „ti druzí“).

9:57

Doc. Malečková se vrací k posudku, záležitost souhlasu pamětníků. Navrhuje publikaci autonomní metodologické studie v zahraničí.

9:59

Doktorandka reaguje, problematika práce s romskými narátory je nesmírně důležitá, ale pro své zpracování by si vynutil rozšíření pramenné základny o další narátory a vlastně představuje téma samo o sobě. Souhlasy: Romisté žádost o souhlas považují za samozřejmost. Nahrávky budou dostupné v rámci databáze na oboru romistika. Radila se s pamětníky i o tom, jakým způsobem je má v práci uvádět, řešila způsob anonymizace. Řešila i možnost zprostředkování záznamu samotnému narátorovi – typ gramotnosti to vlastně neumožňuje, ale je to vždy nabídnuto.

10:02

Dr. Strnad se ptá na typy pramenů. Sám se zabýval otázkami migrací a reemigrací volyňských Čechů. Problém formulace různých politik (vláda, KSČ, jejich odbory, Národní výbory atd.). Často nekompatibilní rozhodnutí. V pramenech je vidět konflikt typů zájmů. Brno a centrální politika – setkala se doktorandka v pramenech s nějakou analogií?

10:04

Odpověď: Na Slovensku jasný střet centrální správy a místních samospráv. Na to upozorňuje již dr. Spurný. A dále vysvětluje na příkladu Brzotína – sídelní hranice mezi vesnicí a romskou osadou „venku“.

10:10

Doc. Zouplna klade dotaz na zahraniční literaturu – jen informativně.

Doktorandka vysvětluje, že reflektuje literaturu, která relevantní je, zejména mladý badatelů.

Prof. Lomová: Existuje literatura, jež se týká analogických problémů, i když nikoli přímo slovenských/československých Romů.

Doktorandka literaturu zná a ukazuje, jak ji lze použít jako metodologický nástroj, zejména práce s prameny (např. o přístupu k Romům v tehdejší Německé demokratické republice).

Dr. Zouplna: Co materiál z Maďarska z 19. století? Potenciál pro další výzkum!

Následovala stručná debata o možném využití sekundární literatury z jiných areálů.

10:10

Zahájení diskuze komise o hodnocení.

10:15

Skrutátorem je předseda doc. Sládek, komise hlasuje aklamací.

10:20

Výsledek hlasování: PROSPĚLA (5:0)

Přítomní: dle prezenční listiny: doc. PhDr. Pavel Sládek, Ph.D. (předseda), prof. PhDr. Olga Lomová, CSc., doc. PhDr. Jitka Malečková, CSc., PhDr. Jaroslav Strnad, Ph.D., PhDr. Jan Zouplna, Ph.D., prof. PhDr. Nina Pavelčíková, CSc. (oponentka), PhDr. Mgr. Jan Červenka, PhD. (školitel)

Předseda komise seznámil studenta a přítomné s výsledkem obhajoby: komise hlasovala zdvižením ruky, počet členů komise 5 – přítomno členů komise 5 – kladných hlasů 5, záporných hlasů 0. Obhajoba disertační práce byla klasifikována „prospěla“.

Zapisovatel: Pavel Sládek

Jméno a podpis předsedy komise:
doc. PhDr. Pavel Sládek, Ph.D.

Jméno a podpis dalšího člena komise:
prof. PhDr. Olga Lomová, CSc.

